

ASKERİ KEYNESÇİLİK

Kürşat BİLİŞLİ*

ÖZET

1930'lar Almanya'sı ile 1980'ler ve 2000'ler Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nde yürütülen hükümet politikalarında dile getirilen Askeri Keynesçilik, en çok yankı bulan kavramlar arasındadır. Askeri Keynesçilik; hükümetlerin, ekonomik büyümeyi yükseltmek amacıyla orduya büyük miktarlarda harcama yaptığı bir tür ekonomik politikadır. Bu kavram İngiliz ekonomist John Maynard Keynes tarafından geliştirilmiş olan Keynesyen Ekonomi'nin çok özgül bir çeşitlemesidir. Askeri Keynesçilik destekçilerine göre bu tür politikalar arz ve talep yönünden değişik etkiler yapar. Talep tarafından bakıldığında, askeri kurumun artan mal ve hizmet talepleri direkt olarak hükümet harcamaları yoluyla karşılanır. Diğer yandan bu doğrudan harcama, genel tüketici harcamalarında çarpan etkisine yol açar. Arz tarafından bakıldığında ise, ayakta duran bir ordunun devamlılığı, sivil işgücü içinde yer alan pek çok çalışanın yerini değiştirmektedir. Asker alımı, eğitim veya ustalık gibi konularda doğrudan fırsatlar sunulmaktadır. Arz kanadında ayrıca; araştırma-geliştirme (Ar-Ge) yönündeki askeri harcamaların sivil sektörlerdeki verimliliği yeni ileri-sistemler ve gelişmiş teknoloji üretme yoluyla arttırdığı sık sık tartışılmaktadır. Çalışmada ayrıca klasiklerden başlamak üzere "devlet" faktörü üzerinde durularak, devletin piyasaya bu türlü müdahalelerinin ekonomistler tarafından bir değerlendirilmesi ortaya konulmuştur. Ayrıca tarih boyu Askeri Keynesçilik politikalarının, örnek gösterilen Almanya ve ABD üzerindeki etkileri tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Keynesyen Ekonomi, Askeri Keynesçilik, Devlet, Savunma Harcamaları.

ABSTRACT

In this study, the notion Military Keynesianism which was expressed in the policies implemented at the Germany of 1930's and US of 1980's and 2000's is related. Military Keynesianism is an economic policy on which the government spends great amounts on the military in order to increase the economic growth. This is a very specific variation of Keynesian Economics, developed by the English Economist John Maynard Keynes. The supporters of Military Keynesianism say that this kind of policies affect differently on the side of supply and demand. On the demand side, increased military demand for goods and services are devoted directly by the government. On the other side, this direct

* 48'inci Mot.P.Tug.K.Yrd.lığı Bayburt/TÜRKİYE, khurshad@hotmail.com

spending causes a multiplier effect on the general consumer spending. On the supply side; the duration of a standing army replaces many workers in the civilian workforce. The soldier charge is implemented by serving direct oppurtunites on some subjects like education and expertise. Also on the supply side, it's often discussed that whether the military spending on the research and development (R&D) increases the efficiency of the civilian sectors by the new advanced-systems and producing advanced tecnology. Also on the study, the "state" notion is expressed considering first the classics; the interpretation of this kind of interference of the government on the market by the economists is expressed. Also, the effects of Military Keynesianism on the examples of Germany and US throughout the history is discussed.

Keywords: *Keynesian Economics, Military Keynesianism, The State, The Defence Spending.*

1. GİRİŞ

Keynes'e göre Büyük Buhran'ın başlıca nedeni toplam talepteki yetersizliktir. Bu talep yetersizliği eksik istihdamın ana kaynağıdır ve kapitalist sistemin, klasik ekonomistlerin iddia ettiğinin aksine tam istihdamı garanti edecek bir mekanizması yoktur. Ayrıca faiz kuramının önermeleri de hatalı olup yatırım ve tasarruflar arasında faiz oranları aracılığıyla dengeleyici bir ilişki kurulamaz.

Klasik ekonomistler devlete ekonomide hiç yer vermemekte ve bunu da ekonominin kendiliğinden tam istihdamı sağlayacağı varsayımına dayandırmaktadırlar. Klasiklere göre eksik istihdam ortaya çıksa bile bu geçicidir ve ekonomi kendiliğinden tam istihdama dönecektir. Keynes ise ekonominin yalnızca kısa dönemde değil, uzun dönemde bile eksik istihdam dengesine takılabileceğini, ekonominin bu durumu ortadan kaldıracak mekanizmalara sahip olmadığını öne sürmekte ve devlet müdahalesini kaçınılmaz görmektedir (Yıldırım v.d., 2008; 142).

Bu çalışmada Keynes'in görüşlerine paralel olarak geliştirilen "Askeri Keynesçilik" kavramı üzerinde durulacaktır. Keynes'in savunduğu gibi, kamu harcamalarını uyarmanın ekonomik istikrarı ve refahı sağlayabileceği yönündeki görüşün, savunma harcamalarının artırılması şeklindeki yorumu olan Askeri Keynesçiliğin tarihsel uygulamaları, sonuçları ve bu görüşe getirilen eleştiriler üzerinde durulacaktır.

2. KEYNESYEN GÖRÜŞ

Keynesyen iktisadi, etkin kaynak kullanımının sağlanması, ekonomik büyüme ve kalkınmanın gerçekleştirilmesi, adil bir gelir ve servet dağılımının sağlanması ve ekonomik istikrarın temini için devletin "toplam talep" üzerinde yönlendirici kararlar almasının gerekliliği şeklinde ifade etmek mümkündür. Keynes özellikle kamu yatırımlarının etkisini şu şekilde ifade etmektedir:

...devlet tüketim eğilimini kısmen vergileme sistemiyle, kısmen faiz oranlarını sabitleyerek ve kısmen de, belki de, diğer yollardan etkileyerek yönlendirme görevini üstlenebilir. Bunun ötesinde, bankacılık politikasının faiz oranını etkileyerek optimum yatırım oranını belirleme etkisinin olabileceği pek mümkün görünmemektedir. Bu nedenle, kamu yatırımlarının tam istihdama ulaşılmasında tek yol olduğunu düşünüyorum (Keynes, 2008; 319).

Keynes'e göre, klasiklerden J.Baptiste Say tarafından getirilen "her arz kendi talebini yaratır" şeklindeki önerme doğru değildir. Keynes, 1929 Büyük Buhranı'nın başlıca nedeninin toplam talepteki yetersizlik olduğunu ifade ederek, klasiklerin aksine "talep kendi arzını yaratır" görüşünü savunmaktadır. Bu görüşün gerisinde, talep yükseldiğinde tüm üreticilerin yatırım arzlarını da arttıracığı görüşü yatmaktadır. Özel tüketim ve yatırım harcamalarının yetersizliği durumunda, devletin telafi edici maliye politikaları uygulayarak özel tüketim ve yatırım harcamalarını uyarması gerekliliği ifade edilmektedir.

Keynes'e göre devlet için öngörülen bu politikalar bireycilik ilkesini savunanların korkacağı bir durum değildir. Bu politikalar bireyciliğin işlevini yerine getirmesinde daha fazla katkı sağlayabilirler.

...birbiri ardına tüketim eğilimi ve yatırımın uyarılmasını düzenlemek için görevlendirilen devletin işlevlerinin genişletilmesi, on dokuzuncu yüzyıl politika yazarları ya da çağdaş Amerikan yatırımcısı açısından bireycilik ilkelerine karşı korkunç bir başkaldırı gibi görünecek olmasına karşın ben bu durumu, hem mevcut iktisadi şekillerin bütünlüğünün bozulmasını önlemede uygulanabilir bir araç ve hem de bireysel inisiyatifin başarılı bir biçimde işlevini getirmesinin koşulu olması nedeniyle destekliyorum. ... bugünün otoriter devlet sistemi etkinlik ve özgürlük pahasına, işsizliği çözecek gibi görünmektedir. Telaşın hakim olduğu fasılalar bir tarafa bırakılırsa, dünyanın bugünkü bireysel kapitalist girişimcilikle birlikte gelişme gösteren - ve fikrimce, kaçınılmaz bir biçimde bir arada gelişme gösteren - işsizliğe daha fazla tahammül etmesi mümkün değildir. Ancak, etkinlik ve özgürlüğü koruyarak işsizliğin üstesinden gelinmesi, sorunun, hastalığın tedavi edilmesinde, doğru analiz edilmesiyle mümkündür (Keynes, 2008; 321).

Keynes'in getirdiği bu görüşler 1929 Buhranı sonrası geçerlilik kazansa da, klasiklerin devamlı surette bir eleştirisine neden olmuştur. Klasikler devletin müdahalelerinin piyasaları içinden çıkılmaz bir kaosa sürükleyeceğini ifade etseler de, Keynes'in öne sürdüğü görüşlere net bir şekilde karşı çıkamamışlardır. Klasiklerin, fizyokratlardan gelen bir geleneğin devamı olarak devletin bu tür müdahalelerine gelişen tepkisinin temelinde, bu politikalar neticesinde devletin karşı konulamaz bir güce sahip olabileceği, devlet yanlısı

veya menfaatlisi olanlar tarafından bu durumun kolayca istismar edilebileceği yönündeki kaygılar yatmaktadır. Keynes'in bu görüşlerine Neo-klasikler belirli yönlerde cevap vermeye çalışsalar da, devletin ne kadar müdahaleci olması gerektiği veya nelere müdahale etmesi gerektiğini tam olarak ifade edememişlerdir. Günümüzde bile hala bu soru tartışılmaktadır: Ne kadar Devlet?

3. NE KADAR DEVLET?

“*Laissez Faire*” kavramı ilk defa Fizyokratlar tarafından kullanılmış ve doğal ekonomik yasaların işleyişine fırsat bırakmak için devletin ellerini bireylerin ekonomik faaliyetlerine sokmaması anlamına gelmiştir.

Adam Smith'den başlamak üzere klasiklerin tümünün “*devlet*” kavramı ile ilgili bir açmaza sürüklendikleri görülmektedir. Hepsi de liberal bir asgari devlet oluşturmakta zorlanırlar. Genel olarak devletin büyümesini zararlı bir etki ve bürokratik bir gereksiz genişleme olarak görmüşlerdir. Ayrıca onlara göre işadamlarında, devletin desteğini arkalarına alarak, devletin kendilerini koruyucu bir politika izlemesini ve belirli sektörlerde tekel olmalarını sağlayacak uygulamalar yapmasını umut ederek, bunun için gizli ve açık her türlü yolu kullanarak büyük kazanç sağlama eğilimi vardır (Yayla, 2003). Ancak hiçbiri bir siyaset biçimi olarak devlet ile modern toplumlarda bireyin güç kazanması arasındaki yakın bağı fark edememiş ve analiz etmemiştir.

Laissez Faire’cilik genellikle Adam Smith’e atfedilen bir vasıf olmasına rağmen, bu görüşü en şiddetli şekilde savunan düşünür Herbert Spencer’dır. Spencer, sağlık tedbirleri ya da güvenlik araçlarının sağlanması, her türlü kamusal yardımlaşma şekilleri ve eğitimin kamuca desteklenmesi dahil, sanayinin düzenlemesi yolundaki bütün tedbirlere kararlı bir şekilde karşı olmuştur (Yayla, 124; 2003).

Spencer, teorisini işlerken sık sık askeri rejimlerle ilgili bilgiler aktarır. Düşünür Devlet Sosyalizmini ve Komünizmi özgürlüğü ve dolayısıyla hem bireysel hem sosyal hayatı tahrip eden tehlikeler olarak görmektedir. Askeri rejimlerle bu tip rejimler arasında benzetme yapmak yoluyla ne demek istediğini daha açık biçimde ortaya koymaya çalışmıştır. Bireylerin hayatlarına devlet tarafından yapılan müdahalelerin bireylerin özel müdahalelerinden çok daha kötü sonuçlar vereceğine dikkat çekmektedir. Devletin belirli sektörlerde el atmasının onu adım adım başka alanlara da el atmaya iteceğini, özel işletmelerin devletle rekabette dezavantajlı duruma geleceğini ve gittikçe zayıflayacağını belirtmektedir (Yayla, 114; 2003).

1929 krizi sonrası kabul gören Keynesyen görüş ise bir “Refah Devleti” nin gerekliliğini ifade etmiştir. Keynes’e göre devlet, piyasanın tıkanıp durduğu veya çözüm bulamadığı yerlerde müdahale etmelidir; vergiler, faiz oranları, kamu harcamaları gibi uygulanacak politikalar piyasayı canlandıracaktır. Keynes Planı krizden savrulan ABD’yi düze çıkarmıştır. Roosevelt tarafından benimsenen ve “New Deal” ile şekillenmiş bu politikalar

1970'lere kadar geçerliliğini korumuştur (Ferguson, T., From Normalcy To New Deal: Industrial Structure, Party Competition And American Public Policy In The Great Depression, <http://vi.uh.edu/pages/buzzmat/DH%20articles/ferguson.pdf>, 11.08.2010).

New Deal'cilerin aldıkları düzenleyici önlemlerin temelindeki düşünce, "Devletin doğrudan doğruya ekonomik işletmelere sahip olması şeklindeki sosyalist seçenekten kaçınıp, düzenlenmemiş bir piyasanın en açık başarısızlıklarını düzelterek kapitalist sistemi kendi zayıflıklarından kurtarmak" şeklinde tanımlanmaktadır. Diğer taraftan II. Dünya Savaşı ve savaş sonrası toplumdaki sosyal gelişmeler devletin yetkilerini arttırırken; ekonomik faaliyetler, serbest piyasa mekanizmasının başarısızlıklarını ve aksaklıklarını gidermek düşüncesinin ötesinde kamu yararı, sosyal meseleler, çevre, doğal kaynaklar gibi faktörler nedeniyle de bir takım düzenlemelere tabi tutulmuştur (Kestane, D., Kamu Kesiminde İdari Kuruluşların Genel Görünümü Ve İdari Yapıda Yeni Organizasyonlar Olarak Bağımsız İdari Otoriteler (Üst Kurullar), http://portal1.sgb.gov.tr/calismalar/maliye_dergisi/yayinlar/md/md139/kestane.pdf, 11.08.2010).

Keynesyen Refah Devleti'nin yükseliş dönemi olarak da adlandırılan bu dönem birçokları tarafından bir altın çağ olarak nitelendirilir. Dünya daha çok üretmiş ve ürettiği hızdan daha yüksek bir hızda ticaret yapmıştır. 1948 ile 1953 yılları arasında ticaret artış hızı yıllık ortalama % 6.7 olarak gerçekleşirken, bu oran 1958 ile 1963 yılları arasında yıllık ortalama ise % 7.4, 1963 ile 1968 arası dönemde ise % 8.6 olmuştur. Bu rakamlar dünya iktisadında modern zamanlarda görülen en yüksek oranlardır ve ticaret üretimden daha çok artmıştır. Kısaca özetlemek gerekirse üretim cephesinde, teknolojik gelişme ve işgücü verimliliğindeki artış, işgücü arzı fazlalığından kaynaklanan ücretlerin düşük olmasına yönelik baskılar ve bunun yanı sıra ilksel ürün fiyatlarının düşük olması; talep cephesinde ise devlet harcamalarında (yatırım ve askeri harcamalar) meydana gelen artış, Keynesyen politikalar sonucunda uzun süreli büyümenin kaynaklarını oluşturmuştur (Dağdelen, İ., Liberalizasyon, İnsan Bilimleri Dergisi, Ankara: 2004 <http://www.insanbilimleri.com/ojs/index.php/uib/article/viewFile/110/108>, 07.07.2010).

Keynesyen yaklaşım 1970'lerden itibaren popülaritesini yitirmiş, yeni ekonomik kriz sonrası yaşanan arayışlar neticesinde neo-liberal yaklaşım kendini göstermeye başlamıştır. 1950-1960'lı yıllarda kendini iyice hissettiren Parasalcı Okul (Monetarism), Chicago Okulu'ndan Milton Friedman, Avusturya İktisat Okulu'ndan politik iktisatçı Friedrich Hayek ve bu akademisyenlerin öğrencileri; klasik öğretinin refah devletini yok etme konusundaki yetersizliğini ortadan kaldırmayı amaçlamışlardır.

Friedman ve Hayek, devletin yönetsel, siyasi, ticari, finansal aygıtlar üzerindeki müdahalelerinin daima optimum-altı sonuçları olacağını ve bunun da

sosyal refahı azaltacağını savunurlar. Bu bakımdan onlara göre devletin faaliyetleri ve kontrol olanakları sınırlandırılmalıdır.

Friedman, “özgürlüğümüzü koruması için kurduğumuz devlet, özgürlüğümüzü yok edici bir Frankenstein’a dönüşmemelidir” diyerek Keynesçi politikaların yer verdiği devlet kontrollerine ve müdahalelerine ciddi eleştiriler getirmiştir. Friedman, bu kontrol ve müdahalelerin iki temel noktada hatalı olduğunu ileri sürmüştür. Birincisi, devlet faaliyetleri çeşitli alanlarda (konut yapımında, beslenmede ya da giyimde, sağlık ve temizlik hizmetlerinde) tek tip standartlar getirerek etkinlik sağlasa da çeşitliliği ve çok sesliliği ortadan kaldırmaktadır. İkincisi, sadece iktisadi faaliyetlerde değil insan yaşamının başka alanlarında (bilim, sanat, kültür gibi gönüllü işbirliği, deneme-yanılma ve kabul etme-reddetmeyle gelişen alanlarda) “görünmez elin” işlerliğini bozmaktadır. Bu düşünceler çerçevesinde Friedman, Refah Devleti uygulamalarının ve devletin aşırı genişlemesinin yarattığı hantallıkların kaldırılması için devletin yapmaması gereken bir dizi faaliyetlerden bahsetmiştir. Bunlar, (fiyat, ücret, faiz, kira kontrolleri, ithal ve ihraç sınırlamaları gibi) iktisadi düzenlemelerin yanı sıra radyo, televizyon gibi iletişim araçlarının kontrolü, kamu toplu konutu yapımı, posta hizmetlerindeki devlet tekeli gibi pek çok alanı kapsamaktadır (Dağdelen, İ., Liberalizasyon, İnsan Bilimleri Dergisi, Ankara:2004, <http://www.insanbilimleri.com/ojs/index.php/uib/article/viewFile/110/108>, 07.07.2010).

Serbest piyasa sisteminin yegâne hâkimiyetini savunan Friedman ve Hayek’in öncülüğünü yaptığı grup, devletin sınırlı faaliyetlerinin şu çerçeve içerisinde kalması gerektiğini öne sürmüşlerdir: Devlet, vatandaşlarının iç ve dış güvenliğini, adalet ve düzenin sürekliliğini sağlamalı, özel antlaşmalara uyulmasını, rekabetçi piyasaların güçlendirilmesini ve para sisteminin kontrolünü amaçlamalıdır. Bunlara ek olarak bazı yüksek maliyetli ya da dışsallıklar yaratan ve tüm toplumun yararına olan hizmetleri üstlenmelidir. Friedman ve Hayek’e göre bu çerçevenin dışındaki bütün siyasal, yönetsel, finansal, ticari faaliyetler liberalizasyon politikaları ile devletin kontrol ve müdahale alanından çıkarılmalıdır. Diğer yandan 1990 sonrası dönemde neo-liberalizmin sözü edilen formu “rekabetçi piyasa” odağını muhafaza etmek kaydıyla bir miktar evrimleştirilerek, piyasanın daha etkin çalışması için devlet müdahalesi gerektiği görüşünü benimsemişlerdir. “Düzenleyici Devlet” kavramı ile nitelenen bu yaklaşımın kesinlikle neo-liberal yaklaşımdan bir kopuş olmadığı, aksine neo-liberal düşüncenin özünde yer alan piyasa hâkimiyetini güvence altına almak için ortaya çıkarıldığı söylenebilmektedir (Dağdelen, İ., Liberalizasyon, İnsan Bilimleri Dergisi, Ankara:2004 **Hata! Köprü başvurusu geçerli değil.**, 07.07.2010).

Bununla birlikte neo-klasikler güvenlik konusunda şu görüşü de benimsemişlerdir: Özgür toplumu tanzim eden unsurların muhafazasının bir yönü olarak, bunların dış düşmanlardan korunmaları kaçınılmaz olacaktır.

Devlet savunmada önemli bir role sahiptir. Bu, hem savunmanın masrafını karşılayacak vergiyi toplamada, hem de olağanüstü zamanlarda orduya asker almada devletin bazı cebri güçlere sahip olmasını gerektirir. Bu hususlarla ilgili olarak devlet kendini genel kurallarla bağladığı sürece, telaşlanmak için ciddi herhangi bir neden yoktur (Butler, E.,2001). Anlaşılmaktadır ki, neo-klasikler de ülke güvenliğinin sağlanması gibi bir konuda devletin müdahil olması ve bu hizmetlerin ancak devlet tarafından karşılanması gerektiğini, bununla birlikte klasik öğretinin temelindeki esaslar dahilinde devletin bu müdahalelerinin belirli kurallar içerisinde kısıtlanması gerekliliğini belirtmektedirler.

4. ASKERİ KEYNESÇİLİK

II. Dünya Savaşı'nın tartışmasız galibi ABD, savaş sonrası dönemde dünya ekonomisini yeniden ayağa kaldıracak tek ve ezici bir üstünlüğe sahipti. 1945 yılında tüm dünya üretiminin yarısından fazlası (% 57) ve toplam mamul ihracının da % 22'si ABD tarafından gerçekleştiriliyordu. Dünyanın atölyesi unvanının yanında, dünya altın rezervlerinin de % 80'den fazlasını elinde bulundurması sebebiyle para birimini "*altın gibi*" yapmıştı. Bu gücü kullanarak ABD 1944'te imzalanan Bretton Woods antlaşmalarıyla tüm diğer ülke paralarını altın karşısında sabit bir orana, altını da sabit bir oranla dolara bağlayarak kendi para birimini bir dünya parası haline getirdi. Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB)'nin savaş sonrası bir genişleme sürecine girmesi ve Çin'in 1949'ta devrimle kapitalist sistemin dışına çıkması ABD'nin kaygılarını arttırmış, ABD ve SSCB arasında 40 yıl sürecek ve Soğuk Savaş olarak adlandırılan bir dönem başlamıştır. SSCB'ye karşı yürütülen bu savaş içinde Avrupa'yı güçlendirmek amacıyla "*Marshall Planı*" olarak adlandırılan ekonomik kalkındırma programıyla birlikte Avrupa ayağa kaldırılmıştır. 1970'li yıllara kadar geçen süreç içerisinde ekonomide gerçekleşen müthiş büyüme, 1974'te bir petrol krizi biçiminde patlak veren resesyon ile etkisini kaybetmiştir. 1971'de Başkan Nixon altın-dolar standardını kaldırdığını ilan etmek zorunda kalmıştır. Bretton Woods sisteminin bizzat ABD tarafından bu şekilde tasfiye edilmesi, mutlak ekonomik hegemonyasının sonunun ilanı gibidir. Bu dönemde ABD ekonomik büyüme konusundaki hızlı ilerleyişini savaş sonrası desteklediği Japonya ve Almanya'ya kaptırmıştır. 1973-1974 yıllarında yaşanan petrol krizinden sonra 1979'taki diğer bir kriz, ABD'nin bu gerilemeyi telafi edilebilmek amacıyla esasen Başkan Carter zamanında başlayan ama Başkan Reagan zamanında tam anlamıyla rayına oturan "*Askeri Keynesçilik*" olarak adlandırılan kamu askeri harcamaları çabasına itmiştir. Her ne kadar bu çabalar hem devlet harcamalarında, hem de ödemeler dengesinde ABD'nin meşhur çifte açığı doğurup, onu dünyanın en borçlu ülkesi haline getirmiş olsa da, ABD'nin büyüme hızının rakiplerinin önüne geçmesini sağlamıştır. Askeri Keynesçiliği desteklemek ve sarsılan otoritesini tekrar kazanmak maksadıyla 1980-1988 yılları arasında müthiş bir kampanya başlatılmıştır. Bu dönemde SSCB ile "*II.Soğuk Savaş*" denen bir mücadele başlatılmış; Reagan yönetimi tarafından

SSCB bir “Şer İmparatorluğu” olarak ilan edilmiştir. Askeri gerilimin nerelere vardığının göstergesi “Yıldız Savaşları” olarak bilinen, o döneme göre bilimkurgu ve gerçek dışı bir proje olmaktan ileriye gidememiş “Stratejik Savunma Girişimi”dir (Başköy v.d., 2005).

Askeri Keynesçilik; hükümetin, ekonomik büyümeyi yükseltmek amacıyla orduya büyük miktarlarda harcama yaptığı bir tür ekonomik politikadır. Bu, İngiliz ekonomist John Maynard Keynes tarafından geliştirilmiş olan Keynesyen Ekonomi'nin çok özgül bir çeşitlemesidir. Yeterince doğru olup olmadığı ciddi tartışmalara konu olsa da, bu tür politikalara genelde örnek olarak gösterilen belirlemeler 1930'lar Almanya'sı ve 1980'ler ve 2000'lerdeki ABD'dir. Noam Chomsky, bugünün Amerika'sında uygulanan Askeri Keynesçiliği “Pentagon Sistemi” olarak adlandırmaktadır (Chomsky, N., The Pentagon System, 1993 http://www.thirdworldtraveler.com/Chomsky/PentagonSystem_Chom.html , 01.08.2010).

Askeri Keynesçiliğin destekçileri tarafından öne sürülen ekonomik etkiler, ikisi arz ve ikisi talep tarafında olmak üzere dört gruba ayrılabilir. Talep tarafından bakıldığında, askeri kurumun artan mal ve hizmet talepleri direkt olarak hükümet harcamaları yoluyla karşılanır. İkinci olarak; bu doğrudan harcama, genel tüketici harcamalarında çarpan etkisine yol açar. Bu iki etki, genel Keynesyen ekonomik öğretinin içinde yer alır. Arz tarafından bakıldığında ise, ayakta duran bir ordunun devamlılığı sivil işgücü içinde yer alan pek çok çalışanın yerini değiştirmektedir. Asker alımı, eğitim veya ustalık gibi konularda insanlara doğrudan fırsatlar sunmaktadır. Arz kanadında ayrıca; araştırma-geliştirme (Ar-Ge) yönündeki askeri harcamaların sivil sektörlerdeki verimliliği yeni ileri-sistemler ve gelişmiş teknoloji üretme yoluyla arttırdığı sık sık tartışılmaktadır. Kısmen veya tamamen askeri fon kullanılarak geliştirilen ancak daha sonra sivil yapılanmalarda uygulanan teknolojilere sıklıkla gösterilen örnekler içinde bilgisayar, havacılık (özellikle helikopterler ve süpersonik seyahat ile ilgili), radar, nükleer güç ve internet yer alır (Wikipedia The Free Encyclopedia, Military Keynesianism, http://en.wikipedia.org/wiki/Military_Keynesianism, 10.07.2010).

5. 1930'LAR ALMANYASI

I. Dünya Savaşı tüm dünyayı etkilemekle beraber, İngiltere, ABD ve Almanya üzerinde çok farklı şekillerde etkiler göstermiştir. Savaş sonrası Amerika'dan alınan borçla ve yeniden kurulan altın standardıyla değer kazanan pound, İngiliz ihracatının azalmasına sebep olmuştur. Bir zamanların hegemonik gücü İngiltere, daha az ihracat ve dışa akan altın dolayısıyla borçlarını daha da arttırmıştır. Ekonomisi durma noktasına gelen Almanya ise, savaş tazminatlarını ödeyebilmek için para basmayı denemiş; ancak bu girişim hiperenflasyona sebep olmuştur. 1924 yılında ABD tarafından önerilen “Dawes Planı” ile Almanya'ya yeniden yapılanması için kredi olanağı sağlanmış, bu yapılanma sonrası tazminat borçlarının ödenmesi öngörülmüştür. 1929 Ekonomik Buhranı'nın etkileri

Amerika'dan sonra Avrupa'da da hissedilmeye başlamış; ancak bunalımı erken atlatarak tam istihdama ulaşan ilk sanayi ülkesi, Almanya olmuştur. Almanya, enflasyonsuz "orijinal" finansman yöntemleri ile iç piyasayı canlandırmayı başarmıştır.

Bu dönemde öncelikle Almanya fabrikalarına sürüm alanları temin etmek ve hammadde bulmak gerekmiştir. Güney Amerika, Orta Avrupa, Balkanlar ve Türkiye serbest dövizle mal almakta ve satmakta güçlük çekmekteydiler. Almanya, direkt serbest döviz transferi olmaksızın malın malla mübadelesini gerçekleştirmek imkânını sağlayan bir "counter-trading" modelini benimsemiştir. Böylece serbest döviz piyasalarında ihracat mallarına uygun fiyatla alıcı bulamayan ülkelerin müşterisi durumuna geçmiştir. Tarım ekonomilerinin ihracat mallarını yüksek bedelle satın almış ve onlara kendi sanayi ürünlerini satmıştır (Wikipedia Özgür Ansiklopedi, 1929 Dünya Ekonomik Bunalımı, http://tr.wikipedia.org/wiki/1929_Dünya_Ekonomik_Bunalımı, 15.07.2010).

Bu arada en büyük gelişim askeri sanayi alanında yaşanmıştır. Hitler tarafından beğenilmeyen Alman Kara Kuvvetleri "Reichswehr"ın yerini, "Wehrmacht" almış ve bunun için hızlı bir sanayi altyapısı hazırlanmıştır. Wehrmacht'ın araç ihtiyacı, Krupp ve Porsche ikilisi tarafından karşılanırken; top gibi ağır silahlar için Rheinmetal devreye girmiştir. IG Farben tıbbi ve lojistik ihtiyaçları karşılar, Siemens gibi firmalar da yeni gelişmekte olan elektronik-radar-haberleşme gibi ihtiyaçlara karşılık vermişlerdir. Kısa sürede Wehrmacht; Panzer, Mekanize Piyade, Motorize Piyade Tümenlerine sahip olmuştur. Kara Kuvvetleri yanında, Deniz Kuvvetleri (Kriegsmarine) ve Hava Kuvvetleri (Luftwaffe) yeni gelişmelere tanık olmuştur. Böylece Hitler tarafından Versay Antlaşması tarafından getirilen tüm yaptırımlar hiçe sayılmıştır (Wikipedia Özgür Ansiklopedi, Nazi Almanyası, **Hata! Köprü başvurusu geçerli değil.**, 15.07.2010).

Alman Ekonomisi, Hitler tarafından yürütülen bu özel programlar ile oldukça hızlı bir şekilde denge altına alınmıştır. Büyük Bunalımda % 15'lerde olan işsizlik, % 0'lara çekilmiş; ayrıca Fransa, Belçika ve Danimarka'dan sayıları milyonları geçen işçiler ülke içinde istihdam edilmiştir. Hitler ülkedeki büyük patronlara gerektiğinde döviz ve ucuz hammadde sağlamış ve buna karşılık onların politik desteğini almıştır. Savaş başladıktan sonra esirler de işgücü olarak yine belli başlı patronlara verilmiştir.

ABD'de 1929 krizinin faturasının kesildiği Başkan Hoover'ın (Galbraith, 2009) yerine gelen Başkan Roosevelt, 1930-1937 yılları arasında "New Deal" programını uygulamaya sokmuştur. Ekonomik Bunalım sonrası ABD bu şekilde ılımlı bir politika sergilerken; Almanya, "Nazi Totalitarizmi" nin etkisine kapılmış; ırkçılığa ve katı bir çalışma disiplinine bağlı bu ideoloji, yıllar boyu gelişerek II. Dünya Savaşı'nın çıkmasının başlıca nedeni haline gelmiştir.

6. ABD ASKERİ KEYNESÇİLİĞİ

1940’larda ABD seçkin tabakası, kamu harcamalarındaki müthiş yükselişin dünyayı Büyük Buhran’dan çekip çıkardığını hatırlatarak; askeri bütçelerdeki düşüş sürecini tersine çevirmek arzusuyla endişelerini ifade etmişlerdir. Onlara göre eğer bu durum gerçekleşirse beklenti, iş dünyasında meydana gelebilecek bir düşüş, işsizlikteki müthiş yükseliş ve serbest piyasa kapitalizmi yasalarının yeniden sorgulanması olacaktı. Bu ihtimali tersine çevirmek düşüncesiyle, 1950 yılında Birleşik Devletler Ulusal Güvenlik Konseyi “NCS-68” isimli çok gizli bir belge üzerinde planlama yaptı. Bu belge 1977 yılında geçerliliğini yitirinceye kadar hükümet, böyle bir sonucu önlemek için yüksek savunma harcamaları yapma yolunun gerekliliğini açıkça ifade etmekteydi. NCS-68 Askeri Keynesçiliğin doğumunu işaret etmektedir. Bundan sonra takip eden yıllar boyunca askeri harcamalar belgenin tasavvur ettiği gibi işlevini yerine getirir gibi görünmüştür (Nitzan, J. ve Bicler, S., Cheap Wars, Montreal ve Kudüs: 2006 http://bnarchives.yorku.ca/205/02/20060809nb_cheap_wars.pdf, 14.06.2010).

ABD’de Askeri Keynesçilik politikaları görünürde ilk olarak Başkan Ronald Reagan döneminde dile getirilmiştir. Bu tür politikalar geliştirilmesinin farklı nedenleri vardır. II. Dünya Savaşı sonrası Moskova merkezli ideolojinin oldukça genişlemesi, Çin gibi büyük bir potansiyelin bu rejime kaptırılması ABD’ni oldukça kaygılandırmıştır. Bu dönemden sonra dünya üzerindeki kutuplaşma ve uzun soğuk savaş dönemi ABD hegemonyasının yavaş yavaş yitirilmesine sebep olmuştur. Almanya ve Japonya’nın II. Dünya Savaşı sonrası yükselişi bu ülkeler üzerindeki hesapları da tersine çevirmiştir. Avrupa Almanya, Doğu Asya ise Japonya tarafından kontrol altına alınmıştır. Özellikle Bretton Woods’un iflası bu hegemonyanın elden tamamen gideceği konusundaki düşünceleri daha da arttırmıştır.

Tüm bu gelişmeler sonrasında 1980’li yıllarda Başkan Carter döneminde başlatılan ve Başkan Reagan döneminde hız kazanan bir savunma harcamaları artış politikası içerisine girilmiştir. Bu Keynesyen politikalar dâhilinde savunma harcamaları arttırılarak ABD ekonomik büyümesinin artışı hedeflenmiştir. Bunun için SSCB mutlak düşman olarak nitelendirilerek, “*Yıldız Savaşları*” denen ütöpik proje ile devam eden soğuk savaşa yeni bir boyut kazandırılmıştır. Yıldız Savaşları projesi hayal olarak kalmasına rağmen, savunma harcamalarındaki bu artış ile ABD Silahlı Kuvvetleri müthiş bir reorganizasyona girmiştir. Sonuçta “*Kırmızı Kuvvetlere*” karşı bir üstünlük sağlanmıştır. Kamu harcamalarının özellikle savunmaya aktarılması sadece diğer kutba üye olanları caydırmakla kalmamış; tüm dünyanın endişelerini arttırmıştır. ABD kaybetmeye yüz tutan hegemonyasına tekrar kavuşmuştur.

Savunma harcamalarını arttırmak, yani güçlü bir orduya sahip olmak, iç politikada da hükümetleri oldukça rahatlatmaktadır. Güçlü bir ordu, ülkenin

insanlarına verdiği güvenin yanında, ideolojisine karşı gelebilecek her türlü iç ve dış tehdide karşı büyük bir caydırıcılık sağlamaktadır.

SSCB dağıldıktan, komünizm geçerliliğini kaybetmeye başladıktan ve artık tek kutuplu bir dünyanın olacağı yönündeki düşüncelerin ağırlık kazanmasından sonra artık soğuk veya sıcak çatışma ve savaşların olmayacağı yönündeki düşünceler 11 Eylül saldırısı ile tamamen alt üst olmuştur. Bu saldırı sonrası ABD yitirdiğini düşündüğü hegemonyasını tekrar kazanmak amacıyla askıya aldığı savunma hizmetlerini yeniden canlandırmıştır. Günümüz ABD Askeri Keynesçiliğinin yeniden ele alınmasına şahit olmaktadır. ABD yıllık savunma harcamaları 2009 yılında 663 Milyar Dolara ulaşmıştır (SIPRI (Stockholm International Peace Research Institute) Military Expenditure Database <http://milexdata.sipri.org>, 05.09.2010). Bu miktar toplam dünya savunma harcamalarının yaklaşık %47'sine tekabül etmektedir ve artış trendi göstermektedir.

Günümüzde emperyalizm yeni biçimde bir militarizm şeklinde kendini göstermektedir. Bu militarist davranışlarda toprak ilhaki yoktur; aksine ulusal devlet yerinde bırakılmaktadır. Amaç, coğrafi sınırlarıyla belirli bir hegemonya değil, küresel ekonomi üzerinde sınırsız bir hegemonya kurmaktır. Bugünün emperyalizmi bir araziye yutmak yada ülkeye katmak yerine küresel sermayenin egemenliğini şiddet kullanarak sergilemektir. Sermayenin egemenliğini belirlemek için bazı ulus-devletler üzerinde şiddet gösterisi yapma gücüne az sayıda, hatta tek bir devlet sahiptir: Amerika Birleşik Devletleri. Amaç küresel ekonominin engelsiz süregitmesinin sağlanmasıdır (Kafaoğlu, A.B., 2000).

7. ELEŞTİRİLER

Askeri Keynesçiliğe en çok ve doğrudan yapılan eleştiri; sağlık, eğitim vb. askeri olmayan umumi konulara yapılacak harcamaların, askeri harcamalara oranla daha çok istihdam yaratacağı şeklindeki görüştür.

Bir başka temel eleştiri, ekonomik kavramlara değil, sosyal etkilere kusur bulur. Barış zamanındaki büyük orduların devamlılığının ve askeri harcamaların büyümesinin halkları savaşa sürüklediği, ayrıca militarizmi ve milliyetçiliği teşvik ettiği pek çokları tarafından ileri sürülür. Bu tür eleştiriler genelde; askeriyenin, savaştan dönen pek çok askerin evde ve işsiz kalmış olma durumuna göre fiziksel ve ruhsal olarak çok daha iyi durumda olacağı iddiasıyla genç insanları suçtan koruduğu şeklindeki görüşe saldırıda bulunmaktadır.

Benzer bir eleştiri de; Askeri Keynesçiliğin, bir askeri-endüstriyel yapının (askeri harcamalara büyük oranda bağımlı endüstriyel sektörler) büyümesini hızlandırdığı ileri sürer. Askeri-endüstriyel yapı büyük bir istihdam kaynağı ve talebin önemli bir bölümünü oluşturduğunda, askeri harcamaları azaltmak hükümet için politik açıdan zordur. Bu durumun korkulan sonucu, daimi savaş ve sürekli yüksek askeri harcamalar döngüsü olacaktır.

Başka bir eleştiriye göre; askeri araştırma-geliştirme faaliyetleri daha sonra sivil endüstrilerde uygulamalar bulabilse de, sivil uygulamalarda doğrudan yapılan araştırmalara göre daha az verimlidirler. Pek çok kişi, ABD gibi ülkelere nazaran daha az askeri harcamaya rağmen yeni teknoloji geliştirmede büyük başarı elde eden yakın geçmişteki Japonya ve Almanya örneklerine değinirler.

En önemli ekonomik eleştirilerden biri de “kırık pencere safsatası” olarak bilinir. XIX. Yüzyıl Fransız Ekonomisti Frederic Bastiat’ın hikâyesine dayanılarak denilir ki, eğer biri bakkalın penceresini kırarsa, bu durum kasabaya fayda getirir; çünkü bu camcı için iş imkânı yaratır ve o da ardından terziden daha fazla alışveriş yapar ve bu böyle kasaba halkı arasında devam eder. Bastiat, bu durumun aldatici ve mantıksız bir nedenleme olduğuna değinmektedir; zira eğer bir pencere almak zorunda kalmasaydı, bakkalın ne satın alacağı görmezden gelinmektedir. Yani çağdaş ekonomik terminolojideki “fırsat maliyetini” görmezden gelinmektedir. Askeri Keynesçilik fırsat maliyetini hesaba katmakta başarısızdır; yani askerlerin, eğer asker olmasalardı ne yapacaklarını ve ayrıca ordu için çalışan şirketlerin, bu durumda savaş malzemesi üretmek yerine ne yapıyor olacağını açıklayamaz.

Bir başka eleştiri de çok daha bariz bir gözleme dayanır. Askeri harcamalar genel vergilendirmelerle karşılanmaktadır. Askeri harcamaları karşılamak için yüksek vergiler gereklidir; bu da ekonomik büyümede uzun vadede geri çekilmeye neden olur. Aslında bu genel olarak Keynesyenizmle getirilen eleştirilerden biridir.

Bazı eleştirilenler günümüz dünyasında bu tür politikaların gelişmiş ülkeler için geçerli olmadığını, çünkü askeri gücün günümüzde ileri teknoloji ile donatılmış profesyonel ordularla kurulduğunu ve bu nedenle de askeriyenin eğitimsiz genç insanlar için istihdam konusunda son çare olma geçerliliğini yitirdiğini ileri sürerler.

8. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Savunma harcamalarının düzeyi ne olmalıdır? Diğer bir ifadeyle bir ülkede optimal savunma harcamaları ne kadar olmalıdır? Savunma bir kamusal mal olarak tanımlandığında, kolektif tüketim mantığı gereği, optimal savunma harcamaları düzeyi; marjinal faydalar toplamının, marjinal maliyetlere eşit olduğu miktar kadar olacaktır. Farklı bir teori ise savunmanın oluşturacağı caydırıcılığa dayanmaktadır. Caydırma, hizmet sonucu saldırının olmamasıdır. Bu durumda bir tek hizmet düzeyi vardır ve bu değiştirilemez. Ancak caydırıcılığın ne kadar savunma harcaması ile sağlanacağı sorusu yanıtız kalmaktadır.

Savunma harcamalarının az veya çok olması ile ilgili görüşler şu sorulara da halen cevap verememektedir: Savunma harcamaları çok olursa daha çok mu savaş olur? Savunma harcamaları az olursa dünya daha güvensiz bir yer mi olur?

1930'lar Almanya'sı ile 1980'ler ve 2000'ler ABD'sinde yürütülen politikalara örnek gösterilen Askeri Keynesçilik kavramı, iyi yönlerinin yanında daha çok kötü yönleriyle eleştirilmektedir. 1930'lar Almanya Askeri Keynesçiliği Alman halkını, Nazi Totaliterizmi gibi ideolojik bir saplantı içerisine itmiştir. Güçlü bir orduya sahip olunması, dış düşmanlara bir caydırıcılığın sağlanmasının yanında, Almanya için tüm dünyaya egemen olunabileceği hissini de doğurmuştur. Gelişen Nazi ideolojisi II. Dünya Savaşı'nın çıkış nedenlerinin en büyüğüdür. Bu savaş, telafi edilmez asker ve sivil 73 Milyon insanın hayatına mal olmuştur.

1980'lerde ABD'de yaşanan Askeri Keynesçilik kavramının ortaya çıkışı da benzer özellikler göstermektedir. 1970'lerde yaşanan krizlerin faturası ABD'ne ağır gelmiştir. Yitirilen dünya hegemonyası zamanında kolay elde edilmemiştir ve ABD'nin bunu kaybetmeye hiç niyeti yoktur. Kaybedilmemesi gereken aslında SSCB karşı yürütülen ideoloji savaşıdır. Bu aşamada ülkeyi, hem askeri olarak güçlendirerek hasımlara karşı caydırıcılık sağlamak, hem iç politikada yaşanan muhalif görüşlere cevap vermek, hem de askeri-endüstriyel yatırımlarla kaybetmeye yüz tutan ekonomik büyümeyi yeniden alevlendirmek amaçlanmıştır. Dünyanın bu girişimi yeni bir savaş ile tecrübe etmemesi büyük bir şanstır.

ABD'nin dünya üzerinde vuku bulan çatışma ve savaşlar açısından kötü bir sicili bulunmaktadır. Yani insanlar ABD'nin yıllarca "*barışı sağlamak için mi savaştığını, yoksa savaşarak güç sağlamaya mı çalıştığını*" çözebilmiş değildir. Ancak burada değinilmesi gereken nokta, bu savaşların ABD'ni dünyanın tek kutbu ve hegemonik gücü haline getirdiğidir. Güç tabi ki güzel bir olgudur. Ulus devlet anlayışının hala hüküm sürdüğü dünyamızda bugün hangi ülkeye sorsanız, bir gün ABD'nin yerine geçerek kendi hegemonyasını ilan etmek isteyeceği görülecektir.

Güçlü olanın, düşmanı da çok olacaktır. 11 Eylül saldırısı ABD'nin bu hegemonyasına vurulan ciddi bir darbedir. Bu saldırının haklı bir gerekçesi olamaz. Çünkü terörist bir saldırıdır. Hedef alınan ise sivil insanlardır. Bunun yanında bu saldırı acaba ABD'ni zayıflatmış mıdır? Net cevap: "*Kesinlikle Hayır.*"

Bu saldırı sonrası geliştirilen "*Bush Doktrini*" ile ABD Askeri Keynesçiliği için yeni bir sayfa açılmıştır. Ülkede savunma harcamaları yeniden arttırılmış, "*ön alıcı ve önleyici vuruşlar*" (*preemptive/preventive strikes*), ABD menfaatlerine tehdit oluşturduğu varsayılan ülkeler veya gruplar karşısında başvurulacak meşru ve tercih edilen bir savaş metodu olmuş, böylece ön alma/önleme kavramına daha merkezi bir rol yüklenmiş, terörizmle mücadele başlığı altında yürütülen savaş ile Irak dünyadan silinmeye yüz tutmuştur. ABD Ortadoğu'da hegemonyasını ilan etmiştir.

Askeri Keynesçiliğin olumlu yönlerinden birisi, teknolojik gelişmeye olan etkisidir. İnsanoğlunun XIX. ve XX. Yüzyıllardaki keşiflerinin çoğu savaşlar dolayısıyla veya askeri ihtiyaçlar doğrultusunda kazanılmıştır. Doğal afet veya nükleer saldırı sonrası Amerikan ordusunun iletişiminin devamı amacıyla geliştirilen sistem bugün “*Internet*” olarak adlandırılmaktadır. Böyle bir ihtiyaç hasıl olmasaydı, Internet ile belki uzun yıllardan sonra tanışılacaktı. Bu örneklere daha fazlasını eklemek mümkündür. Örneğin sonar, denizaltılara karşı savunmak sağlamak amacıyla, radar ise savaş uçaklarına karşı kullanılmak üzere geliştirilmiştir.

Bu olumlu gelişimin yanında, şu husus da gözden kaçırılmamalıdır. Askeri-Endüstriyel sektöre yapılan bu yatırımlar her zaman sivil sektörde yer bulamayabilir. Ayrıca savaş zamanı veya tehlike görüldüğünde geliştirilen bu sektörün aşırı gelişimi bir takım sonuçlar doğurabilir. Barış zamanı ihtiyaç duyulmayan, ancak büyük bir istihdam kaynağı olan bu sektörle bir süre sonra başa çıkılamayabilir. Devlet yanlısı bu sektör üreticileri, devlete istediklerini yaptırmaya muktedir olabilirler, hatta artan üretim arzlarını karşılayabilmek için dünyayı devamlı bir savaş döngüsü içine sokabilirler.

Burada ekonomistlerin tartışmalarının odaklandığı “*devlet*” faktörü üzerinde durmak yerinde olacaktır. Devletin politikaları, devletin işlevi, devletin gerekliliği, devletin görevleri bu tartışma konularından birkaçıdır. Birçok ünlü ve büyük düşünürün sırf iktisat konularından ziyade ekonomi-politik hakkında görüş bildirmeleri, siyaset teorisiyle ekonomi teorisinin, özellikle geçtiğimiz iki yüzyıl boyunca ne kadar iç içe olduğunu göstermiştir. Başka bir deyişle, kapsamlı bir sosyal teori geliştirmeye çalışan her fikir adamı, toplumsal hayatın ekonomik ve siyasi yanlarını birlikte ele alıp izah etmeye yönelmek zorunda kalmaktadır.

Keynesyenler, devletin müdahalesinin toplam talep yönündeki yetersizliği kaldırmanın tek yolu olduğu ileri sürerlerken; klasikler, “*bırakınız yapsınlar-bırakınız geçsinler*” politikasının piyasaya daha yararlı olacağını, piyasayı esas düzenleyecek olanın “*görünmez el*” olduğunu öne sürerler. Klasiklerin dediği gibi piyasayı müdahalesiz bırakmanın geçerli bir teori olmadığı 1929 Buhranı sonrası yürütülen Keynesyen politikalarla görülmüştür. Ancak sonrasında klasiklerin öngördüğü gibi, Keynesyen politikaların da devleti yok edilemez bir canavar haline getirebileceği ve daha büyük bir kaosa sürüklenilebileceği görüşü de geçerlilik kazanmıştır. Burada devletin müdahalesinin ne boyutta ve nelerle kısıtlı olması gerektiği sorusu akla gelmektedir.

Örneğin hükümetlerce, toplu konut yapımı gibi devlet tarafından ülkede kıt gelirliliğe yönelik olarak yürütülecek bir politikayla, “*vatandaş en azından kira vermesin, bir evi olsun*” gibi düşünceler savunulabilir. Ancak piyasa dengesini bozarak yapılan bu tür bir müdahale inşaat sektörü ve bu sektöre bağlı birçok sektörü de etkileyecektir. Hatta bu sektörlerin yok olmasına bile sebep olabilir. Ayrıca devletin bu uygulaması sadece kıt gelirliliğin

ev sahibi olması amacından sapabilir, bir üst gelir grubunu da hedefleyebilir ve bu sektörü devletin tekeli altına alabilir.

Savunma hizmetlerinin ise devlet tarafından özel sektöre devredilmesi veya vatandaşların kendilerine mal edilmesi ütopyik bir düşünce olacaktır. Devletin öncelikli görevlerinden birisi vatandaşlarının güvenliğini sağlamaktır. Savunma hizmetlerini arttırmak amacıyla yapılan harcamalar da devletin piyasaya dolaylı bir müdahalesidir. Bu müdahaleler bir takım sektörleri gereksiz olarak geliştirebilmektedir. Bu itibarla, esas olan vatandaşların güvenliği ise devlet gelebilecek iç ve dış tehditleri caydırabilecek ve ülkeyi gerektiğinde savunabilecek kadar harcama yapmalıdır.

Sonuç olarak savunma hizmetlerinin tamamen ortadan kalkması, savunma harcamalarının sıfıra indirilmesi günümüz dünyasında söz konusu olamayacaktır. Bu harcamaların mahiyeti etraflıca hesap edilmeli; savunma ve caydırma içgüdülerıyla, korkulan veya düşman görülen taraf olunmamalıdır. İnsanlık tarihindeki acı tecrübelerden sonra denilecek tek bir şey olabilir: “En İyi Savaş Hiç Başlamayandır.”

9. KAYNAKLAR

- BAŞKÖY, Sabri, Nurhan ERKAN, Adnan DEMİR, S.Ümran GÜLLÜ, Necmi HASTÜRK, Zeynep KARBEYAZ, İbrahim OKUR, Birol ÖNDER, Hüseyin ÖZALAN, Mete SALT, Sultan SEYHAN, Cafer UZUNPINAR (2005). ABD, Çin ve Hindistan’la Yeni Dünya Düzeni ve Türkiye, Harp Akademileri Komutanlığı Basım Evi Müdürlüğü, Ankara.
- BUTLER, Eamonn. (2001). Hayek, Çev.:Yusuf Ziya ÇELİKKAYA, Liberte Yayınları, Ankara.
- CHOMSKY, Noam. (1993). The Pentagon System, http://www.thirdworldtraveler.com/Chomsky/PentagonSystem_Chom.htm 1, 01.08.2010
- DAĞDELEN, İlhan (2004). Liberalizasyon, İnsan Bilimleri Dergisi, Ankara. <http://www.insanbilimleri.com/ojs/index.php/uib/article/viewFile/110/108> 07.07.2010
- FERGUSON, Thomas. From Normalcy To New Deal: Industrial Structure, Party Competition And American Public Policy In The Great Depression, <http://vi.uh.edu/pages/buzzmat/DH%20articles/ferguson.pdf>, 11.08.2010
- GALBRAITH, J.Kenneth. (2009). Büyük Kriz 1929, Çev.:Elif Nihan AKBAŞ, Pegasus Yayınları, İstanbul.
- KAFAOĞLU, A.Başer. (2000). 2000’li Yıllara Girerken Kapitalizm, İstanbul.

- KESTANE, Doğan. Kamu Kesiminde İdari Kuruluşların Genel Görünümü Ve İdari Yapıda Yeni Organizasyonlar Olarak Bağımsız İdari Otoriteler (Üst Kurullar),
http://portal1.sgb.gov.tr/calismalar/maliye_dergisi/yayinlar/md/md139/kestane.pdf, 11.08.2010
- KEYNES, J.Maynard. (2008). Genel Teori: İstihdam, Faiz ve Paranın Genel Teorisi, Çev.:Uğur Selçuk AKALIN, Kalkedon Yayınları, İstanbul.
- NITZAN, Jonathan ve BICLER, Shimshon. (2006). Cheap Wars, Montreal ve Kudüs,http://bnarchives.yorku.ca/205/02/20060809nb_cheap_wars.pdf, 14.06.2010
- SIPRI (Stockholm International Peace Research Institute) Military Expenditure Database <http://milexdata.sipri.org>, 05.09.2010
- WIKIPEDIA The Free Encyclopedia, Military Keynesianism, http://en.wikipedia.org/wiki/Military_Keynesianism, 10.07.2010
- WIKIPEDIA Özgür Ansiklopedi, 1929 Dünya Ekonomik Bunalımı, http://tr.wikipedia.org/wiki/1929_Dünya_Ekonomik_Bunalımı, 15.07.2010
- WIKIPEDIA Özgür Ansiklopedi, Nazi Almanyası, http://tr.wikipedia.org/wiki/Nazi_Almanyası, 15.07.2010
- YAYLA, Atilla. (2003). Liberalizm, Plato Film Yayınları, İstanbul.
- YILDIRIM, Kemal; KARAMAN, Doğan; TAŞDEMİR, Murat. (2008), Makroekonomi, Seçkin Yayıncılık, Eskişehir.